

ergyószentmiklósiak a templomban élik meg legerősebben örménységüket: az egyének önmeghatározása környezettől függő, viszonylagos. Az antropológiában ezt a fajta identitást *pozicionálisnak* nevezik: időlegesen megváltozik az identitásösszetevők aránya. Az egyik interjúalanyom így fogalmazta meg ezt frappánsan: "Mi hét közben magyarok, hét végén, a templomban, örmények vagyunk." A közösség tagjai helyzettől függően vallják magukat magyarnak vagy örménynek: a jelenség igen gyakori a mai multikulturalizmusban. Egy példával megerősítve: egy gyergyószentmiklósi magyar-örmény otthoni környezetben, tehát örmény származásúak között, örménynek vallja magát, de Magyarországon vagy Moldvában erdélyi magyarnak fogja magát mondani, feltéve, hogy nem örmények körében teszi. Az örménységük egyféle *másodlagos identitásként* működik: nem beszélhetünk tehát plurális identitásról, mert az identitásösszetevők nem egyenlő nagyságrendűek. Nem egyforma mértékben tartják magukat magyarnak, illetve örménynek a csoport tagjai.

Az identitás összetevőinek megváltozása mindig időleges, sohasem függesztődhet fel egyik sem, csak egyik vagy másik előtérbe kerüléséről beszélhetünk az *emlékeztetéstől függően*. Az emlékeztetés funkcióját, mint már említettem, a nagyobb egyházi ünnepek a Vörös Köpenyegesek szertartásával együtt látják el, illetve a gasztronómiai szokások is erősítik (bizonyított szociológiai tény, hogy egy asszimilálódott etnikus csoportnál a gasztronómia jegyei őrződnek meg a legkésőbb időig!). De -- itt ismét konkrét példával kell élnem -- a gyergyói (és így a többi erdélyi) magyar-örmény közösség tagjai nem feledkeznek meg magyarságukról az örmény katolikus egyházi szertartások alatt sem: a misét a magyarok himnusza zárja. Ugyanígy a "magyar hétköznapiakban" nem ritkán emlékeznek meg örmény származásukról, azáltal, hogy ángádzsáburlevest, hurutot, dáláuzit, meg egyéb örmény finomságokat esznek. Azaz: sohasem beszélhetünk kizárólagosságról, az identitáskomponensek felfüggesztődéséről, csak átmeneti túlsúlyba kerüléséről, amely mindig egyensúlyra törekszik.

Kali Kinga
doctorandus

ELTE Európai Etnológia Program

<><><><><>

Világosító Szent Gergely ünnepén.

Valahogyan mindig másként érzem magam, amikor Erdélyben járok, holott már Magyarországon születtem. Valahogy úgy érzem, mintha haza mennék az enyéim közé és úgy is fogadnak. Akár ismernek már, akár nem. Az együvé tartozás ott mást jelent, mint itt, ott még romlatlan ez az érzés.

Így éreztem magam most is Világosító Szent Gergely ünnepén Szamosújvárott, Gyergyószentmiklóson és Erzsébetvároson is. Merthogy az ünnep kapcsán meglátogattam mindhárom "szülővárosomat", őseim ugyanis gondoskodtak arról, hogy az örmény kolóniák valamennyiében otthon érezzem magam. És ezt az érzést erősítették bennem az ott élő ismert és ismeretlen rokonaim, akik a legnagyobb szeretettel fogadtak.

Éreztem, hogy egy nagy család vagyunk. Kár, hogy egyre sűrűbben kell ilyen érzésért "hazautazni".

Az Arménia főszerkesztője, Tarisnyás Csilla meghívására érkeztünk Szamosújvárra, ahol egy egésznapos rendezvénysorozat tette emlékezetessé az ünnepet. A város főterén emelt, az 1748 és 1798 között épült, a Szentháromság tiszteletére felszentelt örmény Nagytemplomban szép számban gyűltek össze örmény testvéreink meghallgatni a Sáska Jenő Plébános Úr által celebrált misét, Szent Gergely élettörténetét, a csodálatos örmény egyházi énekeket, amelyet a kórus és Kirkósa Orsolya szólóénekes adott elő, orgonán Bodor Andrea játszott, valamint a görög katolikus Congri fúvós kamarazenekar magasszínvonalú előadását Mircea Roh vezetésével. A kívülről már szépen helyreállított, belül még restaurálásra szoruló impozáns barokk székesegyház hirdeti ma is a hajdan volt örmény kolónia nagyságát és gazdagságát, tagjai áldozatkészségét. Nekünk, kései utódaiknak kötelességünk segíteni megmenteni ezeket az értékeket az egyetemes kultúra számára.

Az ünnepre különszámmal jelent meg az ARMÉNIA is, Karácsony Ernő festőművész tervezte borítóval, igényes kivitelben, az ünnepi nap emlékeként. Jakobovits Miklós, Lászlóffy Aladár, Tarisnyás Csilla és Diramerján Artin gondolatébresztő sorai, versei, a kiállító művészek rajzai maradandó emléket őrzik e napnak.

A helybélieken kívül igen szép számban jelentek meg környékbeli, kolozsvári, bukaresti, budapesti meghívottak is az ünnepen, akiknek tiszteletére a Plébános Úr ünnepi ebédet adott a plébánián. Vagy 150 vendég élvezte az angadzsaburlevest és az utána következő finomságokat hangulatos környezetben, de különösen a vendégszeretetet, ahogyan fogadták őket. Bár néhány budapesti örmény kisebbségi képviselő méltatlan viselkedése rontott az együvé tartozás érzésén, de feledtette magatartásukat a régi és az újonnan szerzett barátok, a vendéglátók őszintesége.

Délután a TÉKA Művelődési Házban Muradin Jenő művészettörténész nyitotta meg Karácsony Ernő és Balla Tibor fiatal festőművészek kiállítását. Ünnepi köszöntőt mondott Mircea Oprita, a budapesti Román Kulturális Központ igazgatója és jómagam is. Tarisnyás Csilla lelkes és áldozatos munkájával megvalósított kiállítás, a zenés műsor, Sebesi Karen Attila szavalatai és megrázó előadása, a tehetséges fiatal festőművészek lendületes, szép képei, s nem utolsósorban az igen szép számú résztvevő reményét adta annak, hogy a hajdanvolt örmény kulturális, társasági élet felélesztésének ma is van és lesz is fogadó közönsége Szamosújvárott.

Másnap Gyergyószentmiklóson ünnepeltünk Fogolyán Miklós Atya jóvoltából. A Vörös Köpönyegesek részvételével tartott nagymisén megható volt hallani a kolónia tagjai által még mindig örményül énekelt egyházi énekeket. Megcsodálhattuk a Jakobovits Miklós festőművész által restaurált Világosító Szent Gergely zászlót, melyet két éven át restaurált a festőművész önzetlenül, a műkincs megmentése érdekében. Ugyanígy felajánlást tett a templom két oltárképe és a szamosújvári Világosító Szent Gergely kép restaurálására is, amelyhez csak a szükséges anyagokat kell közadakozással előteremteni.

A harmadik ünnepnap Erzsébetvárosé volt, apai szülőföldemé. Hihetetlen méretével és szépségével még igen leromlott állapota mellett is impozáns az örmény templom és a hajdanvolt gazdagság emlékét őrző város. Sajnálatos, hogy a műemlék templom és kincsei megmentése még várat magára. De a temető a legbeszédesebb. Mintha a Fővárosi Örmény Klubom tagnévsorát olvasnám: Zachariás, Lázár, Gorove, Másvilági, Szenkovits, Dajbukát, Szentpétery, Lukács, Kabdebó, Dániel, Lengyel, Gajzágó, Miklós, Vikol, Patrubány, Csiky, Antalffy, Jakabffy, Avedik, és még sorolhatnám. És megelevenedett a temetői névsor, amikor a 83 éves Istók Sári Néni ízes visszaemlékezéseit hallgattuk a hajdanvolt örmény életről. Büszkeség töltött el, amikor az Issekutz család ma is emlékezetes adományairól beszélt, mint pl. a nagytemplom telkét egyik ősöm adományozta a városnak, a templomi szószéktartó, keresztelőmedence, gyertyatartók is felmenőim adományai, vagy hogy a város szélén lévő katolikus és református temető területét is déd-nagyapám adományozta a városnak. Megemlítésre méltó, hogy az örmény temető hosszú évek óta egyetlen ravatalozóhelye, egy kis haranggal is ellátva, a Zachariás család - apai ágon dédnagyapám - díszes kriptája.

Erzsébetvároson a Vicelár és Henning család szeretete, az örmény közösség fennmaradásáért, az örmény egyházi műemlékek megmentéséért vállalt áldozatos tevékenysége erősíti hitemet, hogy vannak még, akiknek önzetlenül fontos a múlt ápolása, az örmény egyházi és világi közösség életben tartása. Jó talajra hullott a mag, hiszen unokaöccsük létrehozta az erzsébetvárosi Örmény Alapítványt, a mi Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesületünkkel hasonló célokkal. Felvállalták a nagytemplom leégett elektromos vezetékrendszerének felújítását, a műemléki helyreállítás megszervezését, erre a célra adományok gyűjtését. Van tehát valamennyi ősi örmény településen a hagyomány és kultúra ápolását felvállaló közösség, egyházi és világi szerveződés, megfelelő vezetőkkel az élükön.

Most már csak arra van szükség, hogy erősítsük egymást, hiszen az összefogás eredményeként az örmény kulturális identitás fenntartásának reális lehetősége megvan még évszázadokon keresztül e térségben !

dr. Issekutz Sarolta

egyesületi elnök, a Fővárosi Örmény Kisebbségi
Önkormányzat elnöke és mint a Klub házi-
asszonya

<><><><><>

Örmény nosztalgia

Misztérium, csend, sok bűvös csoda,
vagy talán egy szelíd, halk ima,
lámpás vásár, bajadér tánca,

kígyóbűvölő szakadt, rút arca,
oh... mi e csodálatos halk
vágyakozás oka ?

Hogy a hegyeken még hó van fent
s lent már z ö l d integet ?